
*Międzynarodowa Konferencja Naukowa
w 1700. rocznicę zwycięstwa Konstantyna
Wielkiego nad Maksencjuszem „Bitwa
przy moście Mulwijskim. Konsekwencje”
(Gniezno, 26–27 października 2012)*

Odkrycie dwóch gipsowych basenów w kaplicy pałacowej na Ostrowie Lednickim w sposób oczywisty włączyło Wyspę Władców do grona potencjalnych miejsc, gdzie mógł odbyć się chrzest księcia Mieszka I. Stąd też Muzeum Pierwszych Piastów, zawiadujące Ostrowem Lednickim i jego zabytkami, w kontekście zbliżającego się jubileuszu 1050. rocznicy Chrztu Polski czuło się zobligowane, jak być może żadna inna instytucja w Polsce, do zaplanowania różnorodnych działań upamiętniających to wydarzenie.

Jedną z inicjatyw wpisujących się w cykl takich działań była idea zorganizowania serii konferencji naukowych zatytułowanej „Początki chrześcijaństwa na ziemiach polskich”. We współpracy z Instytutem Kultury Europejskiej UAM w Gnieźnie podjęto decyzję o organizacji czterech konferencji poświęconych różnym aspektom problematyki chrztu i baptysteriów. Sposobnością do organizacji pierwszej z zaplanowanych konferencji był przypadający w roku 2012 jubileusz 1700. rocznicy bitwy przy moście Mulwijskim, która traktowana jest coraz częściej jako rzeczywisty początek wielkiego procesu religijno-społeczno-kulturalnego określanego przez historyków jako tzw. przełom konstantyński. Traktując to wydarzenie i jego następstwa jako jedno z najdonioślejszych w dziejach naszej cywilizacji, uznano, że omówienie okoliczności i konsekwencji wywołanych objęciem władzy przez Konstantyna, postrzeganym jako faktyczny początek wielkiego procesu chrystianizacji Europy, będzie dobrym wprowadzeniem w problematykę chrystianizacji ziem polskich.

Międzynarodowa Konferencja Naukowa w 1700. rocznicę zwycięstwa Konstantyna Wielkiego nad Maksencjuszem zatytułowana „Bitwa przy moście Mulwijskim. Konsekwencje” odbyła się na dwa dni przed jubileuszem: 26 i 27 października 2012 roku, w auli Instytutu Kultury Europejskiej w Gnieźnie. Uroczystego otwarcia

Konferencji dokonał JE prymas Polski arcybiskup Józef Kowalczyk, pod którego honorowym patronatem została zorganizowana. W trakcie dwudniowych obrad uczestnicy wysłuchali piętnastu referatów w ramach czterech paneli tematycznych. Zaprezentowane wystąpienia ukazały charakter zmian, jakie nastąpiły po objęciu władzy przez Konstantyna. Zmiany te obserwowalne są w różnych przejawach życia społecznego i kultury materialnej, składając się na obraz epoki konstantyńskiej otwierającej nowy rozdział dziejów Europy.

Spółeczno-polityczne aspekty zwycięstwa Konstantyna ukazały opracowania zaprezentowane w panelu **POLITYKA I PAŃSTWO**. Profesor Adam Ziółkowski zdefiniował problem tzw. przełomu konstantyńskiego, zwracając uwagę zarówno na trafność tego sformułowania, jak i na brak uzasadnienia w posługiwaniu się nim w odniesieniu do pewnych przejawów życia (*Polityka religijna cesarstwa: „wynalazek” przełomu konstantyńskiego*). Doktor hab. Krystyna Stebnicka omówiła kwestię wyjątkowej pozycji Żydów w cesarstwie 1. połowy IV wieku (*Polityka Konstantyna wobec Żydów: pozycja patriarchy*), a dr Dariusz Spychała zarysował „obiektywny” portret Konstantyna, zwracając uwagę na pewne utarte, a nie zawsze uzasadnione, opinie na jego temat (*Konstantyn Wielki — święty cesarz czy tyran?*).

Panel **RELIGIA I KOŚCIÓŁ** zebrał referaty poświęcone różnym aspektom życia religijnego w cesarstwie epoki Konstantyna. Profesor Danuta Musiał omówiła interesujący problem sposobu funkcjonowania kultów pogańskich w chrześcijańskim już Rzymie wieku IV (*Polityka cesarzy IV wieku wobec kultów tradycyjnych*). Profesor Kazimierz Ilski wskazał na tradycyjne pojmowanie przez Konstantyna relacji z bogami, charakterystyczne dla duchowości Rzymu późnoantycznego (*Bogowie Konstantyna*). Profesor Sławomir Bralewski, opisujący różne przejawy pogańskiej pietas obecnej w Rzymie przedkonstantyńskim, skonfrontował je z pobożnością i religijnością chrześcijan (*Przełom konstantyński a religijność Rzymian w wiekach IV i V — wybrane zagadnienia*). Ksiądz profesor Józef Naumowicz wskazał na szczupłość źródeł opisujących najwcześniejsze rytury liturgiczne i ograniczenia w procesach ich rekonstrukcji (*Liturgia i kult chrześcijański po roku 312 — nowe warunki rozwoju*). Profesor Ewa Wipszycka na przykładzie Kościoła egipskiego zreferowała charakter zmian w organizacji Kościoła w czasach Konstantyna (*Kościół egipski czasów tetrarchii i kościół Konstantyna. Nowe źródła — nowe hipotezy*).

Panel **KULTURA ARTYSTYCZNA** tworzyły cztery opracowania odnoszące się do sztuk plastycznych. Profesor Bożena Iwaszkiewicz-Wronikowska (*Przełom konstantyński w twórczości artystycznej chrześcijan — pytania, hipotezy, fakty*) zdiagnozowała oblicze sztuk plastycznych w czasach Konstantyna, wskazując na trudności z datowaniem wielu zabytków. Profesor Elżbieta Jastrzębowska opracowaniem na temat architektury maksencjańskiej (*Maksencjusz: ostatni czy pierwszy twórca rzymskiej architektury późnoantycznej*) określiła pole do dyskusji nad początkami architektury wczesnochrześcijańskiej, stawiając tezę o wiodącej roli Maksencjusza w tej kwestii. Polemiczne do tezy prof. Jastrzębowskiej stanowisko zaprezentował dr Zygmunt Kalinowski szkicem *Basilica Constantiniana — dom spotkań czy „świątynia”?*, wskazując na doniosłą rolę w tej kwestii budowniczych Konstantyna.

Rumuńscy badacze — dr Adriana Panaite i prof. Aleksandru Barnea — analizujący w studium przypadku sztukę prowincji limesu dunajskiego (*Sztuka chrześcijan nad Dolnym Dunajem w IV w.*) zaprezentowali interesujące przykłady dzieł sztuki rozwijającej się z dala od ówczesnych centrów artystycznych.

Na ostatni panel PRAWO I ARMIA złożyły się trzy opracowania poświęcone ukazaniu zmian, jakie nastąpiły po przejęciu władzy przez Konstantyna w prawodawstwie rzymskim i w wojsku. Analiza dra Jacka Wiewiórowskiego (*Matżeństwo przez porwanie w antyku: ustawa Konstantyna I (CTh 9.24.1) w świetle psychologii ewolucyjnej*) ukazała zmiany normatywne w prawie rzymskim, szukając przyczyn tych zmian również poza kulturą chrześcijańską. Referat dra Piotra Sadowskiego (*Konstantyn Wielki a gladiatorzy. Wokół konstytucji cesarskiej ogłoszonej w Bejrucie; CTh. 15.12.1*) dowodził wpływu światopoglądu chrześcijańskiego na spadek zainteresowania walkami gladiatorów, zmianę regulacji prawnych w tej kwestii, co doprowadziło do zaniku w kulturze rzymskiej zapotrzebowania na tego typu „rozrywkę”. Wystąpienie dra Mariusza Ciesielskiego (*Reformy i barbaryzacja armii rzymskiej za Konstantyna Wielkiego — następstwa*) stanowiło próbę znalezienia odpowiedzi na pytanie o następstwa reform w armii rzymskiej za Konstantyna, w tym jej barbaryzację, i ich wpływ na dalsze dzieje cesarstwa zachodniorzymskiego.

Materiały z konferencji zostaną opublikowane w pokonferencyjnym wydawnictwie — pierwszym tomie z serii publikacji przygotowywanej przez Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy oraz Instytut Kultury Europejskiej Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Gnieźnie z okazji 1050. rocznicy chrztu Polski.